



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

II. De Exhibitione Monetæ in Censuum aliorumque debitorum
pecuniariorum solutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

11. *Tit. 10. de Præbend.* Quarum rationum utrique aliquid tribuendum & Episcopo, etiam Capituli consensu accedente, neganda quidem est constitutio auctioque census seu pensionis annuæ sibi aut etiam Capitulo obventuræ, adstruenda tamen est, quando ea ex iusta causa imponenda & aliis est obventura, iuxta dicta Tit. 13. à n. 13.

ARTICULUS II.

De Exhibitione Monetæ in Censuum aliorumq; debitorum pecuniariorum Solutione.

SUMMARIUM.

- 12. Moneta æstimatur à materia, pondere, valore.
- 13. Est autem ejus valor.
- 14. Ipsiusque mutatio alia Intrinseca alia Extrinseca.
- 15. Utrumque valorem Princeps mutare potest.
- 16. Etiam sine consensu subditorum vel statuum.
- 17. Nisi ille exigatur Jure speciali.
- 18. Mutationis iusta causa, non est privata utilitas ipsius Principis.
- 19. Sed communis & urgens necessitas Reipublicæ.
- 20. Debita solvenda sunt in moneta deducta in obligationem.
- 21. Nisi ista haberi facillè non possit.
- 22. Vel publicâ auctoritate sit reprobata.
- 23. Aut illius solutioni legitime præscriptum.
- 24. Ex moneta mutatione proveniens damnum nocet moroso debitori.

- 25. *Valoris extrinseci auctio & diminutio pertinet ad debitorem.*
- 26. *Ut in debitorum solutione ipsius tempus attendatur.*
- 27. *Sive auctoritas DD. & Imperii Reccessus.*
- 28. *Sive ratio & consuetudo spectentur.*
- 29. *Nisi mutatio facta sit privatâ auctoritate.*
- 30. *Valore moneta intrinsecè mutato, aliqui Contractus.*
- 31. *Alii Solutionis tempus spectandum, volunt.*
- 32. *Sæpe fundant in tergemina ratione.*
- 33. *In Praxi veteris Reipublicæ Romanæ.*
- 34. *Et solutione in contrarium ex textibus Canonicis.*
- 35. *Et ratione objectorum.*
- 36. *Autoris ea de re sensus.*
- 37. *Valore moneta enormiter mutato, in solutione tempus Contractus attenditur.*
- 38. *Nisi eadem vis & usus sit moneta probe & depravata.*
- 39. *Aut mutatio stabilis, vel consuetudine aliud receptum.*
- 40. *Nammi legati secundum valorem, qui conditi testamenti.*
- 41. *Depositum secundum eum, qui contractus tempore fuit, sunt exhibendi.*
- 42. *Nisi Deposito Mutuum sit admixtum.*
- 43. *Solutio exhiberi potest in pecunia erosa & minuta.*
- 44. *Non tamen tota, si debitam notabile sit.*

A Nsam difficillimæ huic materiæ ad propositam hanc Rubricam discutiendæ præbent ei subjectæ geminæ definitiones

ditiones *c. Olim 20. Et c. Cum Canonice*
26. quarum priori Innocentius III. po-
 steriori Gregorius IX. Censur eadem ho-
 die, quã olim exhibiti sunt, aut æquiva-
 lente ei moneta solvere iusserunt, secun-
 dum somnium *cc. cit.* intellectum :
 qui, an verus perpetuusque sit, ut pla-
 nius constat, quãdam præmittere ju-
 yabit.

Primum est, monetam sive num-
 mum æstimationem habere à bonitate
 materiæ seu metalli, istius pondere, for-
 mæque & lege publica, quã causa signa-
 tique & valor ei impositus est, *l. 1. ff.*
de Contrah. empt. Et l. 1. C. de Vet. numis-
mar. poss., Laiman. *Lib. 3. tract. 3. p.*
1. cap. 5. n. 2. & Bruneman. *in l. 1. cit.*
n. 3.

13. Alterum, monetæ valorem seu æ-
 stimationem alium esse Intrinsicum, An
 Schrod und Korn / quem ea ex mate-
 riæ seu metalli bonitate, sive ejus præ-
 stantia, puritate & qualitibus naturali-
 bus & pondere communiquè gentium ap-
 prehensione & affectione habet : alium
 Extrinsicum *der Werth / Geuge und*
Gebe / qui ei confertur à potestate publi-
 ca Principis vel alterius similis Magistra-
 tûs : ex cujus voluntate & ordinatione
 publicata licet valor monetæ extrinsecus,
 manente eadem bonitate ac pondere, va-
 rius esse possit, tantò tamen justior erit,
 quantò propius ad bonitatem intrinse-
 cam accedit : & quantò ab ista recedit
 longius, tantò à Justitia remotior saltem
 materialiter erit, *cit.* Laiman. *n. 3.*

14. Tertium est, mutationem quoque
 valoris sive æstimationis monetæ aliam
 esse Intrinsicam, aliam Extrinsicam.
 Intrinsicam fit alteratione monetæ seu me-
 talli quoad bonitatem vel pondus : ut
 cum auro cuprum, argento æs, stannum,
 plumbum additur vel detrahitur : ut ma-
 teria deterior aut melior evadat : cum

vel minuitur vel augetur pondus. Ex-
 trinsicam verò, cum, metalli bonitate &
 pondere manente, moneta pluri vel mi-
 noris sit publicâ autoritate, v.g. ejusdem
 præstantiæ ac ponderis nummo antea, qui
 nunc valet quatuor, quinque aut trium
 duntaxat florenorum valorem tribuendi
 quibus mutationis speciebus addi potest
 tertia, ex utraque Mixta, quod eâ similitu-
 teretur qualitas vel pondus metalli & au-
 thoritate publica valor extrinsecus augeretur
 vel minuitur, *cit.* Laiman. *n. 2. Et*
Pirrhing ad hanc Rubr. n. 21.

Dubium nunc primo est, quid sit
 thoritatis monetæ valor mutari possit.
 Solâ Principis eive similis Magistratûs
 vel à tali communicatam aut immemor-
 riali tempore præscriptam potestatem
 habentis autoritate, sicut tribus aliis
 que exactiones imponi, sic & eandem mo-
 netam istiusque valorem mutari possit,
 liquet ex *l. 1. Si quis nummus l. C. de*
Fals. monet. Et Ordinatione Monetæ,
 quã valoris monetæ mutatio quæcumque
 sub confiscationis aliisque gravibus penis
 à Ferdinando I. interdicta est anno 1598.

Imò, quæ ab ipso Principe, seu
 periorum in temporalibus non recepto
 licente, sine consensu populi facta quor-
 dam erat, ab Innocentio III. reproba-
 ta est. *Quand 18. de Jurisjurando.* U-
 de generaliter ejusmodi mutationem à
 Principe arbitrari suo & sine populi con-
 sensu fieri non posse, D. Thomæ *Opus*
de Regim. Princip. Lib. 2. cap. 13. Joan.
Andr. in c. Quanto cit. n. 2. Panormi
ibid. n. 1. Et aliorum DD. communis est
 sententia. Quam, licet ad vana & pub-
 lica incommoda evitanda ubique obtem-
 perari expediret, & necessarium omnino
 sit in provinciis, in quibus, ut in Ara-
 gonia Regno *c. Quanto cit.* Rempo-
 blicam spectantia majoris momenti est
 monetaria saltem negotia ejusmodi con-

sensu adhibito decerni consueverunt vi-
 gore Concordatorum seu Pactorum, in-
 ter Principem & subditos vel Status, ut
 vocant, initorum, praesertim juratorum,
 per ea, quae in simili materia de nova-
 rum exactionum impositione dicuntur n.
 77. cessantibus tamen huiusmodi pactis
 & iuribus specialibus, cum iusta causa
 exposcit, mutationem valoris monetæ,
 tam intrinseci quam extrinseci, à Prin-
 cipe, ejusmodi consensu & consilio non
 adhibito, fieri posse, censent Covarruv.
de Collat. Vet. num. cap. 7. n. 6. Ant. Faber Instit. Quibus mod. oblig. toll. pr.
 17. Gibalinus de *Negotiat. Lib. 2. cap. 4. art.*
13. n. 3. & Laiman cit. cap. 5. n. 7. docet
 que praxis modernorum, licet non opti-
 morum & à veterum morum honestate
 rigorèque Canonum multum receden-
 tium, temporum praxis: quæ etiam pas-
 sim invaluit mos privatorum ob com-
 moditatem, quam in cambio aliæ ne-
 gotiatione &c. afferunt, nummos aureos
 argenteæ majoris eò, qui publicâ autho-
 ritate impositus est, valoris monetæ com-
 parantium & cum ista permutantium.
 Quem morem Sylvester *V. Usura 4. q. 3.*
Navarrus Manual. cap. 25. n. 91. Sotus
Lib. 6. de Justit. q. 9. art. unic. & Co-
varruv. cit. cap. 7. à n. 3. ab injustitia
 absolvunt; quod, licet ut argenteorum,
 sic & aureorum numerorum proprius us-
 us sit, constituere pretium rerum in
 venditione, *l. 1. cit.* & pro hoc usu æ-
 stimationem taxatam lege & à subditis
 observandam habeant: præter hunc ta-
 men & proprium usum etiam impropri-
 um habeant in cambiis, in deportatione,
 in inauratione in annulorû, inaurium &c.
 confectioe &c. pro cujusmodi usibus,
 cum æstimationem lege taxatam non ha-
 beant, in permutatione pro iis cum aliâ
 moneta legalis & proprii usum spectans
 æstimatio aliquantum poterit excedi.

18. Dubium secundò est de causa mu-
 tandi valorem monetæ. Quam, explora-
 ratum est, gravissimam esse oportere;
 quòd ejus mutatio subditorum aliquibus
 lucrum, aliis damnum ingens afferre, per-
 turbare commercia & negotiationes, re-
 rum venalium augere pretium & carita-
 tem inducere, feneratorum sordibus &
 innumeris fraudibus ansam præbere so-
 leat. Quorum aliorumque incommodorum
 gravitas fere omnibus alicujus nomi-
 nis ac notæ DD. persuasit, ex solius
 luxûs ac pompæ augendæ, implendi æ-
 rarii & magnæ auri argenteique copię
 conflandæ causis ad eam sine gravissimo
 injustitiæ peccato deveniri non posse;
 quòd neque Princeps neque alius Reipubli-
 cæ Magistratus fortunarum seu bono-
 rum, quæ privati habent, dominus sit:
 & his invictis, de illis arbitrato suo in
 suum commodum disponere nequaquam
 possit, Panormit *in c. Quanto cit. n. 11.*
Gabriel in 4. Sent. dist. 15. q. 9. art. 3.
dub. 1. cit. Laiman, n. 9. & Gibalinus cit.
cap. 4. art. 13. n. 4.

19. Quare hi alique DD. ad eam mu-
 tationem urgentis magnæ necessitatis aut
 evidentis utilitatis publicæ causam expo-
 scunt: ut v.g. est propulsatio calamita-
 tum, Reipublicæ vel Religioni ex urgen-
 te, valde difficili, periculoso & aliis me-
 diis insuperabili bello impendentium.
 Ex ejusmodi tamen etiam causâ, licet
 publicò Edictò monetæ valor tam intrin-
 secus quam extrinsecus mutari valeat,
 iidem tamen consultum censent Imprimis;
 ut, materiâ intrinsecè sive per se
 quioris metalli admixtionem non vitiatâ,
 proborum nummorum extrinsecus & im-
 positivus valor augeatur & ad excluden-
 das improborum hominum fraudes pro-
 positus severissimæ animadversionis pœ-
 nis vitiatâ & adulterina moneta penitus
 interdicatur; quòd ita minus detrimenti
 Reipubli-

H h h h

Reipublicæ quàm quavis alia mutatione inferatur, illata damna facilius tollantur, resque Nummaria ad pristinum ac meliorem statum facilius reducat. Deinde monent; ut, quando, iustâ & gravissimâ causâ urgente, monetae valor extrinsecè valde excessivè auctus vel nummi ex ærea aliâve deteriori materia percussi & expositi sunt, non solum moneta ad pristinum valorem ac statum reducat: sed insuper subditis damnum, quod ex mutatione subsecutum est, deterioribus receptis & melioribus nummis repositis refarciatur: quòd à Friderico II. Imperatore & nonnullis aliis integrâ fide promissum præstitumque est, apud Franc. Hotoman. *Lib. Illustr. q. 15.* & Gibalinum *art. cit. n. 5.*

20. Dubium tertio hujusque loci principalis & valde controversa quæstio est, quâ monetâ census aliâque debita pecuniaria solvenda sint post nummorum valorem mutatum & auctum vel diminutum. Cujus resolutio pendet à censûs constitutione vel conventione, quâ debitum est contractum, & ex communi DD. sententia etiam à modo, quò monetæ valor est immutatus.

Primo enim, si in censûs constitutione vel contractu certa monetæ species & numerus, sicut ob periculum mutandi valoris aliquando solet, in obligationem sunt deducta, ea species & numerus in solutione exhibenda sunt: ut superveniens mutatio valoris quæcumque creditoris commodo vel incommodo cedat, ut *arg. d. Creditorem, aliàs l. Paulus 99. ff. de Solut. cum Bartolo in l. cit. n. 3.* Panormit. *in c. Quanto cit. n. 15.* & Interpp. aliis docent Covarruv. *cap. 7. cit. §. Unic. n. 5. conclus. 7.* Anton. Faber *de Var. Num. deb. Solut. cap. 3. n. 2.* Frid. Martini *de Jure Cenf. cap. 5. n. 116.* Molina *Traçt. 2. de l. & l. diff.*

312. n. 9. cit. Laiman. n. 13. & 14. Gonzalez *in c. Cum canonicis cit. n. 5.* Rationis locò est Regula 85. in 6. *Contractus ex conventionem legem accipiunt:* cuius eique consona *l. 1. §. 6. ff. Depoffi* vigore generatim, cum in obligationem deducta certa species est, præstantia ea, neque alia pro alia, invito creditore solvi potest, *l. Mutuum 2. §. 1. ff. de Edict. Credit.* ut, sive ejusmodi speciei valor & æstimatio augeatur, sive diminuat, ex mutatione proveniens commodum & incommodum, saltem si debitor in mora non fuit, pertineat ad creditorem.

Neque, hoc casu in quavis ejusdem æstimationis & valoris moneta solutionem exhiberi posse, inde vincitur: quòd in nummis non tam subtilitatis quam potestatis seu æstimationis ratio habetur, *l. 1. pr. ff. de Contrab. empt. & l. Quæ extrinsecus 65. ff. de P. O. cap. 5. l. Florentinus ICT.º* respondit, stipulationi nihil obesse, cum stipulanti decem argenteos aurei promittuntur ejusdem quantitatis. Unde debiti pecuniarii, mutuò acceptis mille aureis contracti, solutionem in quavis proba & ejusdem valoris moneta fieri posse, delimit. *Fr. chineus Lib. 2. Controvers. cap. 49. §. Sed contrarium,* pro se constitutum allegans. Sed perperam; quia ea consuetudo solum observatur, quando de solutione in certâ speciei moneta facta expressè non convenimus: quòs enim casu solutio in quavis proba moneta fieri potest; & si debitum, creditis nummis aureis contractum, argenteis ejusdem valoris numis solvarur, aliud pro alio solutum non intelligitur; quòd ejusdem valoris nummi aurei & argentei recipient functionem, eundemque præstent utilitatem, *l. 1. & l. Quæ extrinsecus cit.* Pirhing *ad hanc Rubr. n. 35.* Excipitur tamen ab hac Resolutione

& in aliis ejusdem valoris nummis solutio exhiberi potest Primò, quando in obligationem deducta certa species non facile potest haberi, *l. Si se 4. §. 3. ff. de Re judic.* & alterius præstatio nihil incommodi vel damni est allatura creditori, *l. Creditorem cit. Mynfinger Cent. 4. observat. 1. n. 6.*

22. Excipitur secundò casus, quò in obligationem deducta moneta auctoritate publicà est reprobata; quò tamen casu debitorem, quasi solutio impossibilis reddita sit, liberari perperam existimat Faber *l. cit.* quia in hujusmodi contractibus præsertim reciprocis & onerosis debitor ad duo, scilicet ad solvendam æstimationem pecuniariã, & ad hujus solutionem in certa specie exhibendã obligatur: quæ obligationes cum dividuæ sint, earum posteriore impossibili reddita, remanet prior; ne utilis per inutilem vitietur contra *Reg. 37. in 6.* Quare debitor, specie omnino pereunte vel reprobata, solutionem in alia probata ejusdem æstimationis pecunia exhibere tenetur *arg. c. Olim cit. ubi Glossa fin. Panormit. n. 4. Gaill. Lib. 2. observat. 73. n. 7. Mynfinger cit. n. 6. & Laiman. n. 14.*

Excipitur tertio casus, quò debitor census vel alterius debiti pecuniarii majorem partem solvit in moneta deducta in obligationem, & unus alterve ejus rationis nummus deficit; hujus enim defectum aliã specie suppleri & hanc admitti, æquitas postulat, *Molinæus de Commercio q. 91. & cit. Martini n. 120.*

23. Excipitur quartò, nisi censui, in certa moneta debito Ecclesiæ, quadraginta, vel debito alicui privato creditori triginta annorum spatio, bonaque fide continuata alterius, sive æqualis sive minoris valoris, moneta solutione sit præscriptum, *arg. c. Olim cit. junctis c. De quarta 4. c. Ad aures 6. de Prescript. &*

l. Sicut 3. C. de Prescript. 30. vel 40. annor. cit. Martini n. 123. & Fagnanus in c. Olim cit. n. 21. ut dictum n. 6.

Secundò, si initiò quidem de certa specie & numero inter creditorem & debitorem non convenit: sed tamen iste interpellatus solutionem debito tempore & loco, cum posset, non exhibuit & fuit morosus, moneta valore culpabilis moræ tempore mutata, solutionem exhibere debet secundum valorem, qui ante moram fuit; ut, si nummus aureus ante moram trium, post hanc autem quatuor florenorum valorem habeat, ad solvendum trecentorum florenorum debitum centum & non tantum septuaginta florenos creditori adnumerare tenetur, & ex mutatione proveniens damnus non ad hunc, sed ad morosum debitorem pertineat, *Bartol. in l. Creditorem cit. n. 8. cit. Covarruv. §. Unic. n. 4. Martini n. 75. Wadingus de Contractibus disp. 8. dub. 4. n. 2. & Pirrhing ad banc Rubr. n. 27.* Ratio est; quia *Mora sua cuiuslibet nociva est*, ut habet *Reg. 25. in 6.* ut ex ea provenientia damna & incommoda ipse, non creditor solutionis dilatione delusus, debeat perferre, *l. In hac actione 3. ff. de Conduct. tritic. §. 1. Ratio 3. §. fin. ff. de Act. empti.*

Tertio, si absque certæ speciei & numeri designatione solummodo certa quantitas pecuniæ vg. centum floreni in obligationem deducti, & postea monetae valor extrinsecus mutatus fuerit, in solutione quantitas illa sive centum floreni exhibendi sunt, sive superveniente mutatione nummorum valor auctus sit, sive diminutus; ut valoris extrinseci augmentum vel decrementum pertineat ad debitorem: & iste vg. ter mille florenorum debitum, quod mutuò acceptis mille aureis, quorum singuli contractus tempore tres florenos valebant, contraxit, ho-

H h h h h a

xit, hodie, quò tempore singuli aurei quatuor florenos valent, adnumeratis septingentis quinquaginta aureis ex solvere valeat: & contrà, si hodie mille florenorum debitum, mutuò acceptis trecentis quinquaginta aureis nummis, contractum post aliquot annos exhibitis mille aureis exsolvere teneatur, si eo tempore aurei valor diminutus & ad tres florenos redactus fuerit, ut cum Fabro *ad Rubric. Infit. Quib. mod. oblig. toll. cit. Molino q. 92. Covarruv. §. Unic. n. 3. in fine, Mynsing Observat. 1. cit. Martini n. 66. & ICT. is aliis ex TT. docent Sotus Lib. 6. de Justitia q. 1. art. 2. Molina cit. disp. 212. n. 2. §. 3. & Laiman. cap. 5. cit. n. 15. qui alique DD, licet non eodem omnes modò loquantur, & in debitis pecuniariis, in quibus moneta certa species certò numero exhibenda in obligationem deducta non est, alii Contractus, alii Solutionis tempus attendendum, asserant, re ipsa tamen in hac sententiam, ut explicata est, omnes conspirant; cum, qui Contractus tempus inspiciendum ajunt, aliud non velint, quàm attendendam quantitatem debiti, vg. mille florenorum, qui ex contractu mutui, quò mille aurei crediti sunt, debentur: ii verò, qui tempus Solutionis inspiciendum dicunt, aliud non velint, quàm inspectandum pecuniæ vg. aureorum valorem, qui est tempore solutionis, & secundum quem ista est exhibenda; ut, si solutio exhibeatur in aureis, istorum major, si singulorum valor imminutus: & si auctus est, minor numerus debeatur, ut pro *cit. DD. in concordiam reductione rectè adnotarunt Laiman. cit. n. 15. §. Adverte, & ex Collegii nostri Juridici Antecessoribus Ferd. Weizenberger *Q. Q. Monetar. q. 3. n. 10.***

27. Sic declarata Resolutio imprimis a-

partè colligitur ex *Ordinatione Monetar. ria*, facta à Ferdinando I. 1559. quò floreni Rhensis aurei valor, qui ante factum *Recessum Comitiorum* Augusti 1551. celebratorum §. *Membrum 4. sic* bissero octodecim baciorum erat, eadem bonitate manente, tribus crucigeris auctus & debitoribus facultas data est, illos in hoc valore exponendi & debita solvendi. Unde perspicuum, augmentum valoris prodesse debitori: & hinc consequens est, eidem & decrementum nocere; ne mutationis alius percipiat commoda, alius incommoda perire cogatur, contra rationem *Equitatis naturalis* & in ista fundatam *Ecclesiasticis Juris Regulam*, *Qui sentit onus, sentire debet & commodum, & contrà*, que est *55. in 6.* Deinde evincitur ratio, quia valoris sive æstimationis monetae actio & diminutio publicà auctoritate sine decernitur ac promulgatur, ut deinde eam mercationes & debitorum pecuniariorum solutiones fiant, *l. 1. §. ff. de Contrab. empt.* Unde, sicut in istò impositum, sic etiam auctum vel diminutum monetae valorem, hoc ipso, quòd publica Ordinatione justa sit, in mercationibus & debitorum solutionibus observari necesse est, per text. *c. 1. de Constitut. l. Leges 3. §. 9. C. de LL.* Datum pro eadem Resoluzione facit Consuetudo seu Praxis Imperii Provinciarum ac Civitatum, in quibus, monetae valore publicà Ordinatione mutato, debitores incrementum, quod pretiæ valori accessit, in solutione, retentis aliquot nummis, deducere solent: & contrà decrementum sive id, quod veteri valore detractum est, additis aliquot nummis, supplere coguntur, teste, itaque in Imperiali Camera judicatum, asserente *Mysingero Observat. 1. cit.*

Huic tamen Resolutioni locus non est, si

est, si valoris monetæ mutatio non Principis aut alterius legitimi magistratûs auctoritate publicâ, sed merè privatâ, sive improbitate fœneratorum, mercatorum, campforum sit introducta; cùm nummos in solutionibus secundum valorem hujusmodi hominum, usu auctum creditores nec teneantur recipere, neque secundum valorem illò diminutum exigere à debitoribus possint, *citr.* Laiman n. 16. & Pirrhing n. 30. Nisi ejusmodi privatâ auctoritate introductus valor nummorum communi populi usu observatus decennio fuisset; cùm, eò tantò tempore uniformiter & sine interruptione continuatò, jus Consuetudinarium, publicæ Ordinationis vim obtinens, induceretur, ut *arg. c. fm. de Consuetud. & Rubrica C. Qua sit longa Consuet.* dictum Lib. 1. tit. 4. n. 30.

30. Quartò, si absque certæ speciei & numeri designatione certa quantitas v.g. mille florenti in obligationem deducti sint, & postea monetæ valor intrinsicè mutatus, solutionem in antiqua, sive impositi Censûs vel debiti contracti tempore recepta moneta, vel si talis non extet, aut haberi nequeat, secundum valorem & æstimationem in corrente moneta (sive ista intrinsicè deterior sive melior antiquâ sit) exhibendam, cum Bartolo *cit. n. 6.* Panormit. in c. *Quantò cit. n. 12.* Innocentio in c. *Olim cit. pr.* & Interpp. aliis defendunt *citr.* Martini n. 125. Covarr. §. *Unio. n. 2.* Fachineus *cap. 10. §. Resat.* Laiman n. 17. Fagnanus in c. *Olim cit. n. 4.* Pirrhing n. 22. & alii, pro hac sua Resolutione allegantes palmares, ut communiter existimantur, textus c. *Olim & c. Cùm Canonici citr.* quorum priori clerici ad censum, Synodatici nomine Episcopo in denariis Papiensibus, illius constituti tempore receptis, vel si non extent, secundum eorum æstimationem, non in

Lucensibus, secundum intrinsicum valorem diminutis, solvendum condemnati; posteriori Ecclesiæ Cathedralis canonicis adjudicata pensionis solutio est in moneta antiqua deterioris valoris, quàm erat nova, pro qua illi agebant: vel si antiqua non extet, in nova secundum æstimationem antiquæ. Rationem reddunt; quia Justitia Commutativa exigit; ut in omni debito pecuniario præstetur id, quod in obligationem est deductum; in obligationem autem deducta censetur præstatio monetæ ejus bonitatis ac ponderis, cujus erat tempore impositæ vel contractæ obligationis; ut consequens sit, solutionem in ea moneta, quæ obligationis impositæ & contractæ tempore in usu fuit, exhibendam ex sententia JCTi Pomponii, qui l. *Cùm quid 3. ff. de Reb. credit. ait.* In contrahendo, quod agitur, pro cauto habendum est: id autem agi intelligitur, ut ejusdem generis & eadem bonitate solvatur, quâ datum est. Atque huic doctrinæ in omni debito pecuniario, in quo de nummorum certa specie & numero solvendo inter contrahentes non convenit, locum esse, volunt DD. *citr.* dummodo monetæ antiquæ per novæ solutionem, bonâ fide legitimòque tempore continuatam, non sit præscriptum, *arg. c. Olim cit. junctis c. Ad aures & l. Sicut citr.* Fagnanus in c. *Olim cit. à n. 14.* & Pirrhing num. 26.

Sed, licet Resolutio hæc Theologorum, & Canonistarum præsertim, communi calculò approbata sit, non desiderantur tamen magni nominis DD. qui valore monetæ etiam intrinsicè mutato sive metalli bonitate vel pondere diminuto auctòve, debitoribus patrocinentur & Censuum aliorumque debitorum pecuniariorum solutiones ab iis in moneta secundum valorem ejus præsentem ritè fieri, asserere non dubitent; id enim cum
H h h h h 1 Geni.

Geminiano *Consl.* 137. Lud. Romano *Consl.* 123. Fabro in *Aurb. Hoc nisi C. de Solut.* Hotoman. *Lib. Illustr.* q. 15. ex RR. sustinent Menoch. *Consl.* 49. à n. 8. cit. Molinæus q. 100. n. 11. Wadingus de *Contrat.* disp. 8. dub. 5. n. 4. Pontius de *Potest. Princip. Monet.* q. 3. & 4. Gonzalez in c. *Cum Canonicis cit. n. 6.* laudatus Waizenegger q. 4. à n. 15. & alii ab his relatis; & non levibus ducti momenti rationum: quarum

32. Prima est; quòd, cum Princeps ordinatione publicà, quà ex causa urgentis publicæ necessitatis aut evidentis utilitatis valorem monetae sive extrinsecè sive intrinsecè mutat, subditis præcipiat; ut monetam secundum impositum novum valorem in commerciis & solutionibus observent, ea secundum talem valorem in commerciis & censuum aliorumque debitorum pecuniariorum solutionibus valeat expendi & recipi debeat; quia legem justam publicè promulgatam subditi observare sine tergiversatione & contradictione tenentur, per textum c. 1. de *Constitut.* l. *Leges* 3. & 9. C. de *LL* & tradita *Lib. 1. tit. 2. n. 72.* Ordinationes autem Monetariæ perinde, ut Tributariæ aliæque leges ex publicæ necessitatis aut evidentis utilitatis causa latae, non obstantes damno ac præjudicio, quod privatis quibusdam afferunt, justæ sunt hoc ipsò; quòd Princeps ex ejusmodi causa de rebus ac bonis subditorum disponere & privatorum juri derogare valeat, Panormitan. in c. *Que in Ecclesiarum* 7. de *Constitut.* n. 11. Felin. in c. *cit.* n. 26. Gaill. *Lib. 2. observat.* 26. n. 3. & Pirrhing ad *Rubr. de Constitut.* n. 19. Confirmatur hæc ratio; quia damnum & præjudicium, quod hujusmodi ordinatio monetaria subditis aliquando affert, ii, quos tangit, publici boni intuitu, non minus æquò animò, quàm id, quod ex Tributaria & Ufu-

capionum ac Præscriptionum legibus sentiunt, perferre debent; quòd privatum ipsorum bonum cedat publico; quòd universalius præstantiusque est, *Novell.* 39. cap. 1. pr. *V. Sancimus* & hujusmodi Ordinatione non minus quàm Tributariis & Præscriptionum legibus contempitur ac promovetur.

Secundà; quia nummi non tam materia, quàm ex quantitate, hoc est, valore ac potestate, publicà auctoritate imposità æstimantur, l. 1. pr. ff. de *Contrat. empt.* cum, si non tam valor & potestas impositicia, quàm materia spectanda esset, massa non signata tantum valeret, quantum signata & percussa: quòd communiter reprobari ostendit Cagnol. *tit. 1. fundum* 2. C. de *Pañ. inter empt.* n. 21. Cui non officit; quòd nummi certæ perpetua æstimatio esse dicatur pr. cit. l. *Nummis* 3. ff. de *In lit. jurat.*; quia talis impositicia Jure censetur hoc ipso quòd lex, quæ imposita est, materia factibilis ac perpetua sit, duretque, donec necessitatis rerum circumstantiis mori legi, quod olim rarissime evenit, aliud fluctuetur, ut l. *cit.* Hotomanus probè advertit.

Tertia; quia creditor non plus dampni patitur, si debitorum mille florenorum solutio ipsi in nummis aureis quòd valorem intrinsecum mutatis, quàm si in mutatis quoad valorem solum extrinsecum exhibeatur; cum utraq; solutio debitos sibi mille florenos consequatur, eò solum discrimine; quòd priori solutione mille floreni in nummis quidem minus probis quoad materiam, sed tamen pluribus; posteriori vero in probis quibus, sed paucioribus ipsi adnumerentur; ut quantum posterior solutio priorum bonitate nummorum, tantum ista illam numero excedat. Cum ergo secundum contrariæ Opinionis Assertores plerisque

casu, quò certa species & numerus nummorum in obligatione non est, solutio fieri queat in nummis quoad valorem extrinsecum mutatis, eadem fieri poterit in nummis quoad valorem intrinsecum mutatis secundum eorum æstimationem præsentem; cum, sicut in illa solutione defectus numeri nummorum materiæ bonitate, sic in ista defectus bonitatis materiæ nummorum numero compensetur.

33. Confirmat hanc Opinione Praxi Reipublicæ Romanæ Veteris, in qua imprimis ex auri libra Romana ab initio conflati sunt quadraginta octo vel quinquaginta solidi: postea sub Imp. Constantino centum, sub Valentin. septuaginta duo ejus modi aurei percussi sunt. Simili modo As, qui initio libralis sive duodecim Unciarum erat, cum tempore sextantarius sive duarum unciarum, tum uncialis & demum semiuncialis evasit: qui tamen solidi, uti & asses, licet ponderis essent inæqualis, æqualem tamen valorem & vim in solutionibus habebant. Deinde in eadem Republica denariis, qui initio ex puro argento percussi erant, cum tempore pars octava æris, & tandem, necessitate publicâ urgente, sequioris istius metalli tantum admiscebatur; ut penè ærei evaderent: similique modo aureis veteribus quoad puritatem materiæ deteriores suffecti eandem, quam illi, vim in solutionibus obtinuerunt. Quæ atque ex aliis Historicorum monumentis deprompta exempla & momenta etiam rationum si considerentur, Opinione hanc à veritate non aberrare, ait Berlichus *Præctic. p. 2. conclus. 35. n. 35. ad finem*, licet ipse, aliorum DD. & Principis præsertim sui auctoritatem secutus, contrariam amplectatur, & pro ea ex Jure allegatis textibus *c. Olim & c. Cùm Canonicis cirt.* quasi certam interpretationem semper habuerint; subijciat *l. Minime 23. ff. de LL.*

Sed hoc immeritò; quòd communiter receptus utriusque *cc.* intellectus cum præfixis utriusque Summariis non omnibus probetur, & ritè intellecti textus illi communi Opinioni non suffragentur.

Prior sive *c. Olim cit.* quia in ejus casu Episcopo Spoletano à Rupinensibus clericis Synodatici nomine simpliciter debiti &, tam in Nativitatis quàm Resurrectionis Domini festivitibus, solvendæ erant tres denarii Papienses, vel eorum pretium in moneta corrente: cujusmodi denariorum singulorum æstimationem cum denarii Lucenses initio tres, postea istorum valore intrinsecò mutato, septem cum dimidio facerent, & clerici, qui initio tres Papienses, postea pro eorum singulis tres & pro tribus novem Lucenses solvissent: & post factam valoris intrinsecam mutationem, cum hujusmodi novem denarii tres Papienses non amplius æquarent, nihilominus pro singulis Papiensibus non nisi tres; ac proinde pro tribus non nisi novem Papienses solvere vellent & triginta sex annis solvissent, re ad sedem Apostolicam delatâ, Innocentius III. clericos ad trium denariorum Papiensium in Natalis Domini & Paschatis festis solutionem, vel eorum æstimationis in moneta corrente exhibitionem Episcopo condemnavit; quòd Papiensium solutioni spatio triginta sex annorum, quibus Lucenses tres pro singulis Papiensibus soluti erant, non potuerit præscribi, *c. Ad aures 6. & c. Illud 8. de Præscript.* Quæ ex Decretalis *c. Olim cit.* relatæ integra lectiōe à Gonzalez reddita & n. 4. declarata, facti species atque Apostolica decisiō ei, pro qua allegatur, & communi Opinioni nihil patrocinatur; cum in denariis Papiensibus, qui soli debiti & adjudicati sunt, ulla mutatio non intervenit: sed solummodo in Lucensibus, qui debiti non erant, & olim pauciores, postea plu-

34.

stea plures tres denarios Papienses ad-
quarunt, Menoch. *cit. Consil. 49. à num.*
32. & Gonzalez in c. Cum Canonicis cit.
n. 6.

Posterior sive *c. Cum Canonicis cit.*
quia in ejus casu agebatur de certa pen-
sione Canonicis à presbytero solvenda in
moneta communi sive Turonensi, quæ ni-
hil immutata &, tam intrinsecò quàm ex-
trinsecò valore spectatò, minor ac dete-
rior erat Parisiensi: Canonici autem il-
lam solvi volebant in Parisiensi, quæ mu-
tata & utròque illò valore spectatò solu-
tionis tempore major erat. Quà re ad
fedem Apostolicam delatà, petitionis in-
justitiam agnoscens Urbanus III. aut ex
eo Gregorius IX. pensionem canonicis in
moneta Turonensi nihil mutata, in qua
debita & priùs soluta fuit, vel secundum
ejus æstimationem & valorem extrinse-
cum in moneta currente solvi præcepit; ut
quantitatem sibi debitam sive in deteriori
sive in pretiosiori moneta Canonici con-
sequerentur, ut laudatus Gonzalez *in c.*
cit. eruditè ostendit *n. 1. § 7. Qui & c.*
cit. verus, atque isti consonus intellectus
Menochii *l. cit. n. 36.* ei, pro qua adduci
solet, Opinioni ullum patrocinium non
præstat.

35. Pro eadem non facit deducta ratio;
quia, cum de nummorum certa specie &
numero non convenit, in obligationem
deducta censetur sola quantitas, quæ est
expressa; ut solutio in moneta secundum
valorem publicà autoritate impositum
& solutionis tempore receptum exhibea-
tur, *l. 1. cit. § 1. Cum certum 9. ff. de Au-*
ro & arg. leg. nihil obstante l. Cum quid
cit. quia in ea bonitatis nomine moneta
proba ejusque valor sive æstimatio ex-
trinseca, publicà autoritate approbata,
non ipsa materia venit, ex mente Ripæ in
l. Quod re 5. ff. Si cert. pet. n. 24. § cit.
Menoch. *n. 41.*

Ex duabus Opinionibus hæc tenet
deductis, licet prior multò frequentiori
DD. calculò approbata & quòd initio
impositæ obligationi solutionem dante-
que accepto perfectiori modò adæquet,
Naturali æquitati magis congruere vi-
deatur, posterior tamen verisimilior &
recepta est usu Bavariæ nostræ & pluri-
um aliarum Germaniæ Provinciarum: in
quibus (conventionem de certa nummorum
specie & numero exhibendis, & debito-
ris morà cessantibus) censuum aliorum-
que debitorum pecuniariorum solutio in
nummis aureis & argenteis, tam intrin-
secè quàm extrinsecè mutatis, secundum
æstimationem & valorem eorum extrin-
secum publicà autoritate impositum vel
approbatum ac præsentem: non secun-
dum eum, quem contractus vel obli-
gationis impositæ tempore habuerunt, pas-
sim offertur, admittitur & adjuvatur;
ut, sicut ex materia puritate & impositi
valoris diminutione proveniens lucrum
& commodum; & ex illius auctore &
materia deterioris admixtione pro-
veniens damnum & incommodum perit,
ad creditorem, sic vice versà commo-
dum & lucrum, quod sequioris materia
admixtio & extrinseci valoris nummorum
auctio, & damnum atque incommodum,
quod materia puritas & valoris extrinseci
diminutio affert, percipere valeat, aut
perferre debitor cogatur.

Quintò, si ex causa urgentis gratia
simæ necessitatis publicæ moneta valor
extrinsecus enormiter augetur ut vi-
ginti argenteus, qui nunc unus, po-
stea ad octo vel decem; & aureus, qui nunc
quatuor florenorum valorem habet, po-
stea ad triginta vel quadraginta florenos
ascenderet; uti &, si moneta per deterio-
ris & adulterinæ materia admixtionem
ita enormiter depravaretur; ut unus au-
reus vel argenteus nummus, qui nunc in
usu est,

usu est, quoad bonitatem intrinsecam octo vel denis postea eudendis aequivaleret: si, inquam, hoc eveniret, in debitorum solutionibus monetae valorem non eam, qui solutionis, sed qui contractus tempore fuit, spectandum, Fabri de Var. num. deb. solut. cap. 4. n. 2. Laiman cap. 5. cit. n. 16. in fine, & n. 25. Pirthing ad hanc Rubr. à n. 31. & his testibus communissima sententia est DD. aliorum: ex quorum doctrina tali casu creditor cogi non potest; ut in antiqui debiti solutione monetam, quoad extrinsecum valorem ita enormiter auctam, vel quoad intrinsecum ita depravatam, secundum valorem huiusmodi currentem recipiat: similique modo debitor, qui ita enormis mutationis tempore debitum, monetam ita depravatam vel quoad valorem auctam mutuo acceptam contraxit, cogi nequit; ut, enormis ea utriusque valoris mutatione per reductionem rei monetariae ad meliorem statum cessante, debitum solvat in moneta proba secundum valorem, eam reductione diminutum: saltem si, ut solet, enormis illa valoris mutatio non sit diu duratura, eaque durante rerum venalium pretia multum aucta essent: quod modo limitatam hanc resolutionem etiam probat cit. Weizenegger q. 5. n. 10. 11. § 17. Ratio est; quia creditores, si enormi illa mutatione durante antiquorum debitorum solutiones in moneta secundum excessivum valorem recipere: & debitores, si debitorum aureis vel argenteis nummis secundum excessivum valorem acceptis contractorum solutionem in aureis & argenteis nummis secundum valorem, ad quem mutatione cessante reducti sunt, exhibere cogentur, enormissimè læderentur: cum creditores pecuniae creditae octavam duntaxat vel decimam partem consequerentur, & debitores octuplo vel decuplo plus, quam acceperunt, reddere

cogentur contra mentem & voluntatem Principis, eam valoris mutatione subditos ita enormiter lædere, utique non intendentis. Confirmatur; quia, si in debitorum solutione moneta ita enormiter depravata & secundum valorem excessivum recipienda esset, non apparet, cur, si aureae & argenteae monetae nummi cuprei, ferrei, plumbei, imò & coriacei & similes alii substituerentur, non etiam hi secundum valorem impositivum recipi deberent, ad eosque recipiendos creditores cogi possent: quod tamen iniquum & absurdum esse, nemo non videt.

Dixi tamen, Si rerum venalium pretia multum aucta & mutatio non duratura sint. Pius; quia, si, enormi illa mutatione durante, rerum venalium, etiam immobilium, pretium nihil aut non multum auctum, sed idem ferè, quod ante & post mutationem esset, itaque depravatae monetae, vel quoad extrinsecum valorem excessivè auctae florenus vg. eandem ferè vim ac potestatem, eundemque usum communem in commerciis haberet, quem florenus monetae probae & quoad valorem non auctae, etiam in debitorum solutionibus, speciali conventionne cessante, valor, quem moneta solutionis tempore habet, attendendus esset, ex mente cit. Antecessoris q. 5. n. 14. § 17. & q. 6. à n. 5. quòd, cum tali casu utriusque floreni vis & usus in commerciis idem sit, is, qui unam monetam dedit, alteram secundum valorem impositivum currentem, auctam vel diminutam, recipiendò nullum aut modicum damnum pateret, & ab enormi læsione petita cessaret. Posterius; quia, si intuitu specialis necessitatis vel utilitatis alicujus Reipublicae valoris monetarii etiam enormis mutatio ex publica Ordinatione stabilis & duratura, esset, eam introductum monetae valorem etiam in solutionibus observandum,

vandum evincit ratio prima deducta n. 32. Idemque juris esset, si enormi mutatione introductus valor provincie alicujus Consuetudine esset receptus: sicut receptus & secundum eum pronuntiatum in Bavaria nostra superiori seculo fuisse, videre est apud cit. Weizenegger g. 6. n. 41. & in subjecto ejus Tractatu Responsio Juridico Collegii nostri Antecessorum 18. Julii 1639. reddito n. 11.

40. Dubium quartò est de augmento valoris monetæ v.g. centum aureorum legatorum, quod, an secundum valorem, quem aurei, testamenti conditi vel mortis testatoris tempore, habuerunt, præstandum sit, dubitandi ratio est; quòd, quando de legato præstando agitur, mortis tempus inspiciendum sit; cum legatum antè perfectum non videatur, quàm testator decesserit, l. Si fundus 28. ff. Quando dies leg. ced. & testamentum ipsum robor ac vires non habeat, nisi à morte testatoris, l. Omnium 19. C. de Testam. & l. 1. ff. Qui testam. fac. poss. Verùm, esto mortis demum tempore legati dies cedat, l. Si fundus cit. legatum tamen, si testamentò aliud expressum non fuit, præstandum est eà monetæ bonitate, quæ conditi testamenti, non quæ mortis tempore fuit, l. Si uxori 33. §. 1. ff. de Legat. 3. & l. Si ita 7. ff. de Auro & arg. leg. Ratio est; quia testator legare censetur consideratione patrimonii, quod habet eò tempore, quòd, conditò testamentò, de illo disponit; ut propterea nummos legare intelligatur secundum valorem præsentem, sive eum, qui in usu & commercio est, cum de patrimonio suo disponit & legatum relinquit, Panormit. in c. Olim cit. n. 4. Fagnan. ibid. n. 9. & 10. & Bruneman. in l. Si ita cit. n. 2.

41. Dubium quintò est, de augmento valoris pecuniæ v.g. centum aureorum depositorum. Et quidem, si illi deposita-

rio præcisè ad custodiam traditi sunt, illorum augmentum & decrementum ad deponentem pertinere, nemo facile inficitur; quòd, cum augmentum & decrementum valoris pecuniæ quoddam accidens sint, illius domino cedant forte, sicut ad hunc pertinet auctio & diminutio valoris pecuniæ existentis in manibus administratoris vel officialis, cit. Laiman n. 17. & Palao Traet. 32. disp. 3. p. 3. n. 4. Quòd si deposito admixtum sit mutuum utriusque pecuniæ depositatio permittitur & conventionis non certa species & numerus nummorum, sed sola quantitas restituenda esset, monetæ valore extrinsecò mortò, restitutio deponenti faciendà esse secundum illius valorem præsentem, jam dicta n. 25. Casu, quò monetæ valor extrinsecus mutaretur, hujusmodi depositum in alia ejusdem, cujus acceptum sit, denariatis monetæ restituendum, secundum communem sententiam n. 30. vel secus, si huic oppositam & à n. 31. deductum Opinionem quantitas deposita in quavis moneta secundum impositivum & extrinsecè auctum ejus valorem restituenda foret.

Dubium sextò est, an, si debitum viginti mille florenorum contractum sit, mutuum in nummis aureis vel majoris formæ argenteis acceptò, & de similis formæ formæ numis in solutione exhibendis inter creditorem & debitorem non convenerit, solutio in ærola vel minuta moneta fieri, invitò creditore, possit. Non potest proditum videri l. Creditorem 99. ff. l. Paulus ff. de Solut. ubi relati Pauli JCT. responsum est, Creditorem non esse cogendum in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquod passurus sit, damnosa autem creditoris utique foret moneta ærola & minuta; quòd multum temporis auferat ejus numeratio, & de portatio permolesta sit, Nihil.

Nihilominus, aërosis quoque & minutis nummis, si ejusdem, cuius aurei & argentei valoris sint, tale debitum solvi posse, rectè defendunt Molinæus de Commercio. q. 99. Gutierrez Lib. 2. Practic. q. 179. n. 1. Wefenbec. in ff. de Reb. cred. n. 12. & Donell. in l. Cum quid 3. ff. eadē Rubr. n. 10. Ratio est; quia solutio pecuniaria regulariter fieri potest in quavis moneta ad eam rem publica autoritate approbata, qualis aërosa & minuta non minus est, quàm aurea & argentea formæ majoris. Cujus ulterior ratio est; quòd in solutione, si de certæ speciei moneta non convenit, non tam ad ipsam materiæ massam, quàm ad valorem ac pretium nummi respectus habeatur, l. 1. §. 1. l. Cum certum 9. & l. Titia 35. pr. ff. de Auro & arg. leg. Quod ita quidem est, Ne tamen, quod l. Creditorem cit. cavetur, aërosæ ac minutæ monetæ copia damnosa & æquò magis incommoda creditori sit, ab Imp. Ferdinando I, res hæc sic attemperata est; ut nemo in summæ notabilis solutionem de minuta moneta ultra viginti quinque florenos accipere cogatur, Ordinatione Monet. edita à 1559.

ARTICULUS III.

De Exactionibus Prælatorum seu Subsidio

Charitativo.

SUMMARIUM.

- 95. Prælati debetur Subsidium Charitativum :
- 96. Ad quod exhibendum compelli venientes possunt,
- 97. Cum exigitur ex manifesta & rationabili causa.
- 98. Cause hujusmodi,
- 99. Et Prælati, quibus debetur variè sunt.

- 50. Episcopo præstatur ab Ecclesiis & beneficiariis diocæsanis,
- 51. Non ab hujusmodi laicis,
- 52. Et à Monasteriis, nisi ratione capellarum univ. arum :
- 53. Neque etiam ab Ecclesiis Exemptis :
- 54. A beneficiariis pauperibus & pensionariis,
- 55. Id Ecclesia, quarum bona sita extra diocæsin,
- 56. Et in quantitate usu recepta Episcopo exhibendum est.
- 57. Subsidium hoc ab Episcopo remitti insuum :
- 58. Non in successorum præjudiciū potest.
- 59. Ei non derogatur Præscriptione :
- 60. Nisi ista sit immemorialis.
- 61. Subsidii Charitativi causa merè Ecclesiastica est.

Exactionum nomine hęc locò veniunt contributiones & collectæ pecuniariæ, quæ in subsidium aliquod extraordinarium Prælati Ecclesiasticis, ex justa causa id postulantibus, à subditis præstantur : quibus, sicut hos gravare prohibentur, sic manifestâ & rationabili causâ exigente moderatum aliquod auxilium cum Charitate ab iis postulare permittuntur, c. Conquerente 16. de Offic. Ord. & c. Cum Apostolus 6. §. Prohibemus, hæc Rubr. quod auxilium in Scholis & Foro receptâ nomenclatione Subsidium Charitativum nuncupatur, cum; quòd à principio ex Charitate peti debeat potius, quàm per vim extorqueti, arg. c. Ex parte 18. V. In secundum verò; quòd, existente justâ causâ, omnino deceat, id à subditis ex Charitate erga suos pastores libenter conferri, Wagnereck in c. Cum Apostolus cit. not. 2. Unde

Dubium oritur, an ergo ad subsidium hoc subditi nequeant compelli. Non posse, saltē ab Episcopo vel Prælato id petente,